

Το Άγγιγμα της Πίστης - Του Επισκόπου Μελιτηνής

/ [Γνώμες](#)

Βαθιά βραδιά σκεπάζει την πόλη, εσπέρα της πρώτης εκείνης ημέρας μετά το Σάββατο, όταν ο χρόνος έμοιαζε με παγωμένη αιωνιότητα. Αυτή η Κυριακή, που ονομάστηκε του Θωμά, φέρνει στο νου μας την αφήγηση του Ευαγγελιστή Ιωάννη, ιστορία που πλέκει μαζί το φόβο και τη χαρά, την αμφιβολία και τη βέβαιη ομολογία. Καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων (Ιωάν. 20,19), εικόνα που λαμπυρίζει στη μνήμη, σε ψυχές συσπειρωμένες σε εσωτερικούς θαλάμους, κλειστές όχι μόνο

από τον εξωτερικό κίνδυνο, αλλά και από το βαθύτερο τρόμο του ακατανόητου, της απώλειας, του κενού που άφησε ο Σταυρός. Η ανάσα του κόσμου ήταν κομμένη, και η ελπίδα μια φλόγα που τρεμόπαιζε σε χειμερινό άνεμο. Εδώ, σ' αυτό το ασφυκτικό παρόν, το ιστορικό γεγονός της Ανάστασης, εισέρχεται όχι ως ιδέα, αλλά ως Πρόσωπο, ως παρουσία που διαρρηγνύει τα κλείθρα της λογικής και της απελπισίας.

- Επίσκοπος Μελιτηνής κ. Μάξιμος Παφίλης

Ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον (Ιωάν. 20,19). Ο Χριστός εισέρχεται, όχι σαν φάντασμα διαμέσου των τοίχων, αλλά ως πραγματικότητα που υπερβαίνει την ύλη, φέρνοντας την ειρήνη ως πρωταρχικό δώρο σε καρδιές ταραγμένες. Εἰρήνη ὑμῖν (Ιωάν. 20,19). Ειρήνη όχι ως απουσία πολέμου, αλλά ως πληρότητα της θείας ζωής, η συμφιλίωση του ουρανού και της γης στο πρόσωπό Του. Και δείχνει τα μαρτύρια του Πάθους, ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ (Ιωάν. 20,20). Τα σημάδια των καρφιών, η λογχισμένη πλευρά, στίγματα του θανάτου μεταμορφωμένα σε σφραγίδες της νίκης, ουλές που εκπέμπουν φως, στόματα μαύρης σιωπής που τραγουδούν το θρίαμβο επί της φθοράς. Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον (Ιωάν. 20,20). Η χαρά διαλύει το φόβο, αλλά όχι οριστικά. Η παρουσία Του είναι αληθινή, σωματική, αλλά και μυστηριώδης. Η ανθρώπινη αντίληψη αγωνίζεται να συλλάβει την πραγματικότητα της Ανάστασης, γεγονός που υπερβαίνει, από τη φύση του, όλες τις γνωστικές και νοητικές δυνατότητες του πεπερασμένου ανθρώπου, όπως η ανατολική παράδοση τονίζει. Η ιστορία εδώ συμπλέκεται με το υπερϊστορικό, το ορατό με το αόρατο.

Και πάλι ο λόγος της ειρήνης προφέρεται, αλλά αυτή τη φορά συνδεδεμένος με την αποστολή, Εἰρήνη ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς (Ιωάν. 20,21). Η κοινωνία με τον Αναστάντα δεν είναι στατική κατάσταση, αλλά δυναμική κίνηση προς τον κόσμο. Η ειρήνη γίνεται πηγή δύναμης για τη μαρτυρία. Και ως επιβεβαίωση και εφόδιο για αυτή την αποστολή, τελείται μια πράξη δημιουργική, ανάλογη εκείνης στη Γένεση: Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς· Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον (Ιωάν. 20,22). Το Πνεῦμα το Ἅγιο, η ζωοποιός πνοή του Θεού, εμφυσάται στους μαθητές, καθιστώντας τους κοινωνούς της θείας ζωής και φορείς της θείας εξουσίας για λύση και δέσμευση αμαρτιών, ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται (Ιωάν. 20,23). Η εξουσία αυτή, τρομακτική στο μέγεθός της, δεν είναι αυθαίρετη δύναμη, αλλά διακονία της σωτηρίας, που ενεργείται στο φως του Πνεύματος.

Αλλά σ' αυτή την πρώτη, κοσμογονική συνάντηση, ένας από τους Δώδεκα απουσίαζε. Θωμάς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς (Ιωάν. 20,24). Η απουσία αυτή γίνεται η αφορμή για μια νέα αποκάλυψη, ένα επεισόδιο που φωτίζει βαθιά την ανθρώπινη αμφιταλάντευση της πίστης. Οι υπόλοιποι μαθητές, γεμάτοι ακόμα από χαρά και δέος, αναγγέλλουν το θαύμα, Ἐωράκαμεν τὸν Κύριον (Ιωάν. 20,25). Η μαρτυρία της κοινότητας προσφέρεται, αλλά ο Θωμάς αρνείται να στηριχθεί στην εμπειρία των άλλων. Η απαίτησή του είναι απόλυτη, σχεδόν βίαιη, εκφράζοντας μια ανάγκη εμπειρικής επαλήθευσης, που αγγίζει τα όρια της υλικής ψηλάφησης, Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλῃ τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλῃ τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω (Ιωάν. 20,25). Η “απιστία” του Θωμά, όπως συχνά τονίζεται, δεν πρέπει να ερμηνευθεί απλώς ως έλλειψη πίστης, αλλά ως μια έντονη, σχεδόν αγωνιώδης, αναζήτηση προσωπικής βεβαιότητας. Εκφράζει την πάλη του ανθρώπου, που ακροβατεί διαρκώς μεταξύ του ορατού και του αόρατου, του αισθητού και του υπεραισθητού. Η απαίτησή του για τη μαρτυρία των αισθήσεων υπογραμμίζει τη σημασία του σώματος στη χριστιανική πίστη, την πραγματικότητα της σάρκωσης και της ανάστασης εν σώματι. Διότι, όπως παρατηρεί ο John Tillotson, “η ίδια η πίστη μας βασίζεται στη μαρτυρία των αισθήσεων, είτε πρόκειται για την αναγνώριση του Θεού από τα δημιουργήματα, είτε για τη βεβαιότητα των θαυμάτων, είτε για τη μετάδοση του Λόγου του Θεού. Ο ίδιος ο Σωτήρας επικαλείται τη μαρτυρία των αισθήσεων προς τον Θωμά, αν και μακαρίζει την πίστη που δεν εξαρτάται από αυτή, ο ευλογημένος είναι εκείνος που δεν έχει δει και όμως πίστεψε, αυτό σαφώς υποδηλοί ότι η μαρτυρία της αίσθησης είναι ο υψηλότερος και σαφέστατος βαθμός μαρτυρίας” (Αγγλ. Blessed are they which have not seen, and yet have believed: which plainly supposeth the evidence of sense to be the highest and clearest degree of evidence).[1] Η απαίτηση του Θωμά, λοιπόν, ενέχει μια τραγικότητα, αλλά και μια βαθιά ειλικρίνεια.

Το σημαντικό εδώ είναι ότι ο Θωμάς, παρά τη δυσπιστία και την απαίτηση αποδείξεων, δεν αποκόπτεται από την κοινότητα των μαθητών. Παραμένει “μέσα”, μαζί τους, για οκτώ ημέρες. Δεν απολυτοποιεί την αμφιβολία του σε βαθμό απομόνωσης. Η στάση του είναι κρίσιμη: η αναζήτηση της αλήθειας, ακόμα και όταν διέρχεται από το σκοτάδι της αμφιβολίας, πρέπει να γίνεται εντός της Εκκλησίας, στην κοινωνία των πιστευόντων. Η αυτονόμηση της απιστίας, η μετατροπή της σε μόνιμη και κυρίαρχη στάση, αποκόπτει τον άνθρωπο από την πηγή της χάριτος. Η αναμονή του, ωστόσο, είναι τεταμένη, νύχτα που προμηνύει καταιγίδα, η καρδιά του ένας τόπος όπου η ελπίδα και η απόγνωση συμπλέκονται σαν αγκάθια και άνθη.

Καὶ μεθ’ ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ Θωμᾶς μετ’ αὐτῶν (Ιωάν. 20,26). Η σκηνή επαναλαμβάνεται, αλλά με μια κρισιμότετη προσθήκη, την παρουσία του Θωμά. Ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν· Εἰρήνη ὑμῖν (Ιωάν. 20,26). Η ειρήνη προσφέρεται εκ νέου σε όλους, αλλ’ αμέσως ο λόγος του Κυρίου στρέφεται προσωπικά προς τον αμφιβάλλοντα μαθητή. Εἶτα λέγει τῷ Θωμᾶ· Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου (Ιωάν. 20,27). Ο Χριστός δεν επιπλήττει τον Θωμά για την απιστία του, αλλά απαντά στην απαίτησή του με μια συγκλονιστική συγκατάβαση. Προσκαλεί τον Θωμά να αγγίξει τα σημεία του Πάθους, να βιώσει με τις αισθήσεις την πραγματικότητα της Ανάστασής Του. Η πρόσκληση είναι μια θεραπεία για την τραυματισμένη πίστη του. Και η προτροπή είναι σαφής, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός (Ιωάν. 20,27). Η απιστία φαίνεται πως δεν είναι η τελική κατάσταση αλλά η κλήση προς την πίστη.

Η αντίδραση του Θωμά είναι άμεση και αποκαλυπτική. Δεν γνωρίζουμε αν πράγματι ψηλάφησε τις πληγές, το Ευαγγέλιο σιωπά. Η παρουσία του Κυρίου, η άμεση απάντηση στον ενδόμυχο πόθο και την αμφιβολία του, αρκεί. Η ψηλάφηση γίνεται εσωτερική, πνευματική. Η αμφιβολία, φτίλι που καπνίζει, σβήνει στο φως της θείας παρουσίας. Καὶ ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου (Ιωάν. 20,28). Αυτή η ομολογία είναι το αποκορύφωμα της διήγησης, μία από τις υψηλότερες χριστολογικές ομολογίες στην Καινή Διαθήκη. Δεν είναι απλώς αναγνώριση του Αναστάντος Διδασκάλου, αλλά πλήρης αναγνώριση της θεότητάς Του. Ὅπως παρατηρεῖ ο Thomas Robbins, “Η εκφώνηση αυτή δεν ήταν αποτέλεσμα αιφνιδιασμού, αλλά συνειδητής εξέτασης και περισυλλογής κατόπιν της πεποίθησης περί της ανάστασης: αυτός ενήργησε έτσι, και πεπεισμένος ότι ο σταυρωμένος Σωτήρας αληθινά αναστήθηκε από τους νεκρούς, γεγονός το οποίο έπρεπε να καθορίσει το χαρακτήρα του, αναφωνεί, όχι με παθιασμένη έκπληξη,

όπως συχνά υποστηρίχτηκε, αλλά ως αποτέλεσμα συνειδητής εξέτασης και σκέψης, “Ο Κύριός μου και ο Θεός μου” (Αγγλ. He did so, and having become convinced that the crucified Saviour had truly risen from the dead, a fact which must have determined his character, he exclaims, not with a passionate surprise, as has been often asserted, but as the result of deliberate examination and reflection, My Lord, and my God).[2] Η διαλεκτική πίστης και απιστίας, που βασάνιζε τον Θωμά, επιλύεται στη συνάντηση με το ζωντανό Χριστό. Η καρδιά του, προηγουμένως τόπος ερήμου και αμφιβολίας, γίνεται ναός ομολογίας.

Ο λόγος του Ιησού προς τον Θωμά επεκτείνεται πλέον πέρα από την ατομική περίπτωση, απευθυνόμενος σε όλες τις μελλοντικές γενιές, λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι ἑώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες (Ιωάν. 20,29). Ο Κύριος αναγνωρίζει την πίστη του Θωμά, πίστη βασισμένη στην εμπειρική μαρτυρία, αλλά ανακηρύσσει μακάριους εκείνους που θα πιστέψουν μέσω της μαρτυρίας των Αποστόλων, μέσω του λόγου της Εκκλησίας, χωρίς να έχουν τη φυσική παρουσία και την ψηλάφηση. Είναι ο μακαρισμός της πίστης που εμπιστεύεται, που βαδίζει διά πίστεως και όχι διά όρασης. Η πίστη αυτή δεν είναι κατώτερη, αλλά διαφορετική, μια πίστη θεμελιωμένη στην αξιοπιστία του Αγίου Πνεύματος, που ενεργεί στην Εκκλησία. Η ιστορία του Θωμά χρησιμεύει ως τυπολογία για κάθε άνθρωπο που αναζητά το Θεό, για κάθε πιστό που διέρχεται περιόδους αμφιβολίας. Η απάντηση δε βρίσκεται στην απόρριψη της λογικής ή της κριτικής σκέψης, αλλά στην εμπιστοσύνη προς τον Ζώντα Λόγο και την κοινωνία των πιστών.

Ο Ευαγγελιστής κλείνει την περικοπή αυτή και σχεδόν ολόκληρο το Ευαγγέλιό του, υπογραμμίζοντας το σκοπό της συγγραφής του: Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ (Ιωάν. 20,30-31). Ο σκοπός δεν είναι η ιστορική πληρότητα, αλλά η πρόσκληση στην πίστη. Και η πίστη αυτή δεν είναι απλή διανοητική συγκατάθεση, αλλά μια σχέση ζωής, μια μετοχή στην αιώνια ζωή που πηγάζει από τον Αναστάντα Κύριο. Η ψηλάφηση του Θωμά, η ομολογία του, ο μακαρισμός των μη ιδόντων, όλα συντείνουν προς τούτο, την απόκτηση της ζωής εν τω ονόματι του Ιησού Χριστού.

Και έτσι, οι θύρες του υπερώου, κλειστές από το φόβο, ανοίγονται για την παρουσία του Κυρίου. Ο φόβος γίνεται χαρά, η αμφιβολία ομολογία, η απιστία πίστη. Η νύχτα της Μεγάλης Παρασκευής διαλύεται στο φως της Ανάστασης, φως που δεν καταργεί τις ουλές του πάθους, αλλά τις μεταμορφώνει σε πηγές ζωής και ειρήνης. Η πορεία του Θωμά, από την πεισματώδη άρνηση ως την έκθαμβη

ομολογία, παραμένει μια διαρκής υπενθύμιση της ανθρώπινης οδού προς το Θεό. Οδός συχνά σκοτεινή, σημαδεμένη από ερωτήματα και αμφιβολίες, αλλά οδός που μπορεί να καταλήξει στη συνάντηση με τον Αναστάντα, αν η καρδιά παραμένει ανοιχτή στην αναζήτηση και την εμπιστοσύνη εντός της κοινότητας της πίστης. Η μαρτυρία παραδίδεται, σαν φλόγα από χέρι σε χέρι, ίνα πιστεύσητε... καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε. Και στο βάθος της ύπαρξης, ακόμα και όταν ο κόσμος κλείνει τις θύρες του, αντηχεί η υπόσχεση της ειρήνης και η πρόσκληση προς την πίστη, μια πίστη που βλέπει πέρα από το ορατό, ψηλαφεί το άυλο, και ομολογεί τον αόρατο Θεό ως Κύριο και Θεό μέσα στα ρήγματα του χρόνου και της ιστορίας, μέχρις ότου το φως καλύψει κάθε σκιά.

Φωτογραφία: «Η Απιστία του Αγίου Θωμά», Duccio di Buoninsegna, 1308. Τμήμα του πολύπτυχου της Maestà, εκτίθεται στο Μουσείο του Καθεδρικού Ναού της Σιένα (Museo dell'Opera Metropolitana del Duomo).

[\[1\] John Tillotson](#), *The Works of the Most Reverend Dr. John Tillotson*, Vol. 1, 3rd ed. (London: Benjamin Tooke et al., 1722), 91.

[\[2\] Thomas Robbins](#), *A Series of Sermons on the Divinity of Christ* (Hartford: Silas Andrus, 1820), 16.